

TRUMPAI ESMINĖS IŽVALGOS DĖL TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ, SUSIJUSIŲ SU IŠLAIDŲ ATLYGINIMU ADVOKATO PASLAUGOMS

- ANK ir BPK nustatyti, kad išlaidos būtų atlyginamos ir nutraukus ikiteisminį tyrimą, nutraukus administracinę teisena, nepasiekus teismo.
- Įtvirtinti ANK ir BPK, kad Rekomendacijos (dėl baudžiamosiose ir administraciniuose nusižengimų bylose atlygintinų advokato ar advokato padėjėjo suteiktų paslaugų maksimalaus dydžio) būtų derinamos su Advokatų taryba. *Pagal CPK 98 str. 2 d. analogiją „šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo pagalba, atsižvelgiant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato ar advokato padėjėjo darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, kaip yra nustatyta teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl užmokesčio dydžio.“*
- Netaikyti sprendžiančios „tarpinės institucijos“, ir „atskiro asmens prašymo teikimo“ mechanizmo dėl išlaidų atlyginimo advokato paslaugoms. Svarstytina, kad tokia sistema galėtų būti reikšminga tik tuo atveju, jeigu išlaidos būtų atlyginamos nepasiekus teisminės instancijos ir atsisakant biurokratinių „sprendimo dėl išlaidų atlyginimo“ terminų ir reguliavimo, pagal kurį asmeniui iš viso gali būti neatlyginamos patirtos išlaidos.
- Tinkamai įvertinti ir pakeisti neproporcingai nustatytus mažus Rekomendacijose įtvirtintus koeficientus advokato išlaidų atlyginimui.

BENDROSIOS PASTABOS IR ARGUMENTAI DĖL TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ, SUSIJUSIŲ SU IŠLAIDŲ ATLYGINIMU ADVOKATO PASLAUGOMS

Teisės aktų projektai, kuriais bus įgyvendinami BPK 106 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas ir ANK 666 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (reg. Nr. XIVP-1002 ir XIVP-1003), teikiami derinti suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei Lietuvos Respublikos Seimui dar nepriėmus šių BPK ir ANK pakeitimų, motyvuojant tuo, kad tokiu būdu bus efektyviau priimami poįstatyminiai teisės aktai, tačiau nežinant galutinės ir tikslios BPK 106 str. ir ANK 666 str. redakcijos neįmanoma įvertinti teikiamų derinti poįstatyminių teisės aktų, nes neaišku, ar juose tinkamai ir visapusiškai reglamentuotas BPK ir ANK pakeitimų įgyvendinimas.

Seimo teisės aktų projektų bazėje pateikiami įstatymo projektai (reg. Nr. XIVP-1002 ir XIVP-1003) kelia klausimą dėl jų pakankamumo, kadangi BPK 106 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas duoda nuorodą į poįstatyminio lygmens teisės aktus. Kadangi norimo priimti reglamentavimo tikslas – nustatyti teismo sprendimo, kuriuo priteikiama atlygintinų bylinėjimosi išlaidų, įvykdymo tvarką, todėl įstatymo projektuose (reg. Nr. XIVP-1002 ir XIVP-1003) turi būti tiesiogiai nustatyta tvarka, jog teismas procesiniame sprendime išsprendžia bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimą.

Teikiamuose teisės aktų projektuose numatoma advokato ir advokato padėjėjo išlaidų atlyginimas tik teismui nusprendus nutraukti administracinio teisės pažeidimo bylą nenustačius administracinio teisės pažeidimo įvykio ar sudėties, tačiau nenumatyta advokato ir advokato padėjėjo išlaidų atlyginimas kitais atvejais (pvz.: nutraukus administracinio teisės pažeidimo bylą ne teisme) arba kitais pagrindais, numatytais ANK 591 straipsnyje.

Teikiamuose teisės aktų projektuose numatoma advokato ir advokato padėjėjo išlaidų atlyginimas tik asmeniui, dėl kurio priimtas išteisinamasis nuosprendis, tačiau nenumatyta advokato ir advokato padėjėjo išlaidų atlyginimas kitais atvejais (pvz.: nutraukus ikiteisminį tyrimą prokuroro nutarimu) arba kitais pagrindais, numatytais, numatytais BPK 3 straipsnyje (pvz.: kai procesas nutraukiamas).

Įvertinus EŽTT 2020 m. vasario 18 d. sprendimą byloje *Černius ir Rinkevičius prieš Lietuvą* (peticijų Nr. 73579/17 ir 14620/18) ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2021 m. kovo 19 d. sprendimą Nr. KT45-A-N3/2021, keičiant BPK 106 straipsnį ir ANK 666 straipsnį turėtų būti iš karto numatyta advokato ir advokato padėjėjo išlaidų atlyginimas ir kitais pagrindais, numatytais ANK 591 straipsnyje ir BPK 3 straipsnyje, nepriklausomai nuo to, ar byla bus nutraukta ar priimtas išteisinamasis nuosprendis ir nepriklausomai nuo to, koks subjektas (teismas ar institucija (pareigūnas) priims nutarimą/nuosprendį.

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 106 straipsnio 3 dalies ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 666 straipsnio 2 dalies įgyvendinimo“ projekto

Nutarimo 2.2. punktas numato, kad: „*valstybės ir savivaldybės institucijos, įstaigos ir kiti subjektai, esant nepakankamai lėšų, reikalingų atlyginti atstovavimo išlaidas, Lietuvos Respublikos Vyriausybės rezervo lėšų skyrimo ir naudojimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. kovo 2 d. nutarimu Nr. 277 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės rezervo lėšų skyrimo ir naudojimo taisyklių patvirtinimo“, nustatyta tvarka, ne dažniau nei kartą per ketvirtį, gali kreiptis į Lietuvos Respublikos finansų ministeriją su prašymu skirti lėšų patirtoms išlaidoms kompensuoti, nurodant lėšų poreikį, teismo sprendimą ir kitus išlaidas patvirtinančius dokumentus*“;

Tiek Lietuvos Respublikos Konstitucija, tiek BPK, ANK numato, kad teismo sprendimas (nuosprendis/nutarimas) turi būti vykdomas nedelsiant. Teisinis reglamentavimas, apribojantis valstybės ir savivaldybės institucijos, įstaigos ir kitų subjektų teisę bet kuriuo metu, esant nepakankamai lėšų, reikalingų atlyginti atstovavimo išlaidas, kreiptis į Lietuvos Respublikos finansų ministeriją su prašymu skirti lėšų patirtoms išlaidoms kompensuoti sudaro prielaidas, kad teismo sprendimas (nuosprendis/nutarimas) nebus vykdomas nedelsiant, nes valstybės ir savivaldybės institucijos, įstaigos ir kiti subjektai neturės lėšų teismo sprendimų įvykdymui, o dėl papildomo finansavimo poįstatyminio akto nustatyta tvarka galės kreiptis tik kartą per ketvirtį.

Manytina, kad projekte numatytas ribojimas dėl papildomų lėšų skyrimo kreiptis „ne dažniau nei kartą per ketvirtį“ neatitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir BPK bei ANK numatyto reglamentavimo, jog teismo sprendimas turi būti vykdomas nedelsiant bei sukuria prielaidas, kad teismo sprendimą (nuosprendį/nutarimą) vykdančys subjektai - valstybės ir savivaldybės institucijos, įstaigos ir kiti subjektai – bus nepagrįstai išskirti iš kitų teismo sprendimus (nuosprendžius/nutarimus) vykdyti turinčių subjektų, kurie teismo sprendimo nevykdymo negali pateisinti lėšų trūkumu.

Dėl prašymų atlyginti advokato ar advokato padėjėjo suteiktų paslaugų baudžiamosiose ir administracinių nusižengimų bylose išlaidas nagrinėjimo tvarkos aprašo projekto

1. Atsižvelgiant į tai, jog sprendimą dėl bylinėjimosi išlaidų dydžio priima teismas teismo procesinio sprendimo pagrindu, tikslintinas Aprašo pavadinimas - Prašymų atlyginti advokato ar advokato padėjėjo suteiktų paslaugų baudžiamosiose bylose ir administracinių nusižengimų bylose išlaidas nagrinėjimo tvarkos aprašo" pavadinimą pakeisti į "Prašymų įvykdyti teismo sprendimą dėl advokato ar advokato padėjėjo suteiktų paslaugų baudžiamosiose bylose ir administracinių nusižengimų bylose išlaidų nagrinėjimo tvarkos aprašo".

2. Atsižvelgiant į tai, jog sprendimą dėl bylinėjimosi išlaidų dydžio priima teismas teismo procesinio sprendimo pagrindu, Aprašo 1 p. turi būti tikslinamas detalizuojant Aprašu nustatomo reguliavimo apimtį – teismo procesinio sprendimo dėl bylinėjimo išlaidų įvykdymo tvarkos reglamentavimas.

3. Aiškinant negalutinės redakcijos BPK 106 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą ir ANK 666 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą (reg. Nr. XIVP-1002 ir XIVP-1003), suprantame, jog įstatymo leidėjo numatomas tikslas, kad asmenį išteisinus arba nutraukus administracinio nusižengimo bylą advokato ar advokato padėjėjo išlaidų atlyginamo klausimas išsprendžiamas išteisinamajame nuosprendyje arba nutarime administracinio teisės pažeidimo byloje, kurie yra vykdomieji dokumentai. Pažymime, jog šios sąlygos turėtų būti detalizuojamos įstatymo projektuose reg. Nr. XIVP-1002 ir XIVP-1003.

Išteisinamasis nuosprendis ir nutarimas administracinio teisės pažeidimo byloje po jų įsiteisėjimo yra vykdomi nedelsiant be atskiro asmens, kurio atžvilgiu jie priimti, prašymo, todėl poįstatyminiais teisės aktais siūloma nustatyti prašymų atlyginti advokato ar advokato padėjėjo išlaidas nagrinėjimo tvarka:

- kelia klausimą dėl tokio poįstatyminio reglamentavimo prieštaravimo proceso įstatymams ir Konstitucijai (įsiteisėjęs sprendimas įgyja įstatymo galią ir turi būti nedelsiant vykdomas). Tuo atveju, jeigu egzistuočių teisiškai pagrįstos priežastys nustatyti papildomą teismo sprendimų dėl bylinėjimo išlaidų priteisimo vykdymo tvarką, tokios nuostatos turi būti nustatomos įstatymo lygmens teisės akte.
- nepagrįstai ilgina teismo nuosprendžio arba nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje įvykdymą ir nepagrįstai nukentėjusiam asmeniui nustato papildomas biurokratinės kliūtis. Teismo priimtas sprendimas įpareigoja jame nurodytą subjektą atlikti tam tikrą veiksmą. Todėl papildoma administracinė procedūra dėl teismo sprendimo įvykdymo yra nesuderinama su įsiteisėjusio teismo sprendimo privalomumo principu.

Įvertinus pateiktą projektą akivaizdu, kad ši tvarka kuriama tam, kad valstybės ir savivaldybės institucijos, įstaigos ir kiti subjektai, turintys įvykdyti teismo sprendimą (nuosprendį/nutarimą) žinotų, į kokią asmeninę sąskaitą kredito įstaigoje pervesti priteistas lėšas, tačiau šis tikslas gali būti pasiektas nesukuriant papildomų biurokratinių mechanizmų, o tiesiog papildant BPK ir ANK reikalavimu, jog asmuo, teikiantis prašymą dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, privalo nurodyti sąskaitą kredito įstaigoje, į kurią turėtų būti pervedamos priteistos išlaidos, bei nustatant reikalavimą nuosprendžio/nutarimo turiniui, jog teismui nusprendus priteisti advokato ar advokato padėjėjo išlaidas nurodomas ne tik jų dydis, proceso šalis, iš kurios jos priteisiamos, bet ir asmens, kuriam priteisiamos šios išlaidos, pasirinktos sąskaitos kredito įstaigoje numeris.

Tokiu būdu papildžius BPK ir ANK būtų sudarytos sąlygos teismo sprendimo (nuosprendžio/nutarimo) vykdymui nedelsiant ir būtų išvengta perteklinės, biurokratinės ir teismo sprendimo įvykdymą ženkliai ilginančios tvarkos nustatymo.

Tuo atveju, jeigu būtų nustatyta, kad dėl institucijų veiklai taikomų biudžeto sandaros reglamentavimo yra teisiškai pagrįsta būtinybė institucijai, kuri turi įvykdyti teismo sprendimą, turėti tam tikrą terminą tokio sprendimo įvykdymui (iki tokio sprendimo priverstinio vykdymo), BPK ir ANK turėtų būti nustatytos atitinkamos sąlygos.

4. Projekte nustatoma prašymų nagrinėjimo tvarka tik tais atvejais, kai administracinio teisės pažeidimo byla nutraukiama nenustačius administracinio teisės pažeidimo įvykio ar sudėties arba asmeniui, dėl kurio priimtas išteisinamasis nuosprendis, tačiau nenumatytas prašymų dėl advokato ir advokato padėjėjo išlaidų atlyginimo nagrinėjimas kitais atvejais (pvz.: nutraukus administracinio teisės pažeidimo bylą ne teisme; nutraukus ikiteisminį tyrimą prokuroro nutarimu) arba kitais pagrindais, numatytais ANK 591 straipsnyje arba kitais pagrindais, numatytais, numatytais BPK 3 straipsnyje (pvz.: kai procesas nutraukiamas).

5. Aprašo 5.1. punktas numato: „*Kartu su prašymu asmuo turi pateikti asmeninės sąskaitos kredito įstaigoje turėjimą patvirtinančius dokumentus (pavyzdžiui, sutarties su banku kopiją, banko parengtą pažymą apie turimą asmens sąskaitą, išrašą iš elektroninės bankininkystės ar kitus dokumentus, patvirtinančius asmeninės sąskaitos kredito įstaigoje turėjimą).*“

Yra teisiškai nepagrįstas reikalavimas pateikti asmeninės sąskaitos kredito įstaigoje turėjimą patvirtinančius dokumentus. Siekiant administracinių tikslų, kaip nurodyta aukščiau banko sąskaitos numeris, į kurią turi būti įvykdomas teismo sprendimas turi būti nurodytas teismo procesiniame sprendime, kuriuo priteisiamos bylinėjimosi išlaidos.

Visgi, tuo atveju, jeigu nebūtų taikoma tvarka dėl banko sąskaitos nurodymo teismo procesiniame sprendime, administraciniais tikslais turi būti pakankama nurodyti banko sąskaitą ir banko sąskaitos (gavėjo) vardą, pavardę. Prašymą pateikiantis asmuo turi pasirinkimo teisę nurodyti banko sąskaitą, į kurią jam turi būti įvykdomas teismo procesinis sprendimas. Asmeniui priteistos bylinėjimosi išlaidos yra šio asmens asmeninė nuosavybė, kuria asmuo gali laisvai valdyti, naudoti ir ja disponuoti. Poįstatyminiais teisės aktais planuojamas įtvirtinti apribojimas, jog asmuo negali teikti prašymo jam priteistas bylinėjimosi išlaidas pervesti į kitam asmeniui (pvz.: sutuoktiniui, tėvams, bankui, kuriame asmuo turi kreditą ir moka kredito grąžinimo įmokas, ir pan.) priklausančias sąskaitas kredito įstaigose, prieštarauja CK ir Lietuvos Respublikos Konstitucijai, nes nepagrįstai suvaržo ir apriboja asmens teisę laisvai valdyti, naudoti ir disponuoti asmenine nuosavybe. Teismo sprendimą (nuosprendį/nutarimą) privalančiai įvykdyti valstybės ir savivaldybės institucijai, įstaigai ir kitiems subjektams negali būti poįstatyminiu teisės aktu suteikta teisė reikalauti, kad asmuo jam priteistas lėšas gautų tik į asmeninę sąskaitą, nes asmuo, įgijęs nuosavybės teises į priteistą sumą (o tai įvyksta iš karto įsiteisėjus nuosprendžiui/nutarimui) turi teisę laisvai naudotis, valdyti, disponuoti jam priteistomis lėšomis.

Analogiška pastaba taikoma ir Aprašo 5.2 punkto sąlygai: „*Kitu atveju turi būti pateikti juridinio asmens atsiskaitomąją sąskaitą patvirtinantys dokumentai (pavyzdžiui, sutarties su banku kopija, banko parengta pažyma apie turimą juridinio asmens sąskaitą, išrašas iš elektroninės bankininkystės ar kiti dokumentai, patvirtinantys sąskaitos turėjimą).*“

6. Aprašo 5.2. punkte numatyta: „*Prie prašymo turi būti pridėtas išrašas iš Juridinių asmenų registro apie juridinio asmens vadovo paskyrimą.*“

Teismo sprendimą (nuosprendį/nutarimą) dėl advokato ar advokato padėjėjo išlaidų priteisimo vykdys valstybės ir savivaldybės institucijos, įstaigos ir kiti subjektai, kurie patys turi nemokamą prieigą prie VĮ Registrų centro duomenų bazių ir gali patys gauti išrašą apie juridinio asmens vadovo paskyrimą, todėl mažinant biurokratiją ir vadovaujantis „vieno langelio“ principu“, reikalavimas asmeniui pateikti šį išrašą yra perteklinis.

7. Aprašo 6.1. punkte numatyta, kad kartu su prašymu turi būti pateikta: „*įsiteisėjusio teismo sprendimo, kuriuo asmuo išteisintas baudžiamojoje byloje (toliau – teismo sprendimas), ar sprendimo, kuriuo*

nutraukta administracinio nusižengimo teiseną, kuriuose nurodytas asmeniui atlygintų išlaidų dydis, kopija.“

Teismui priėmus nuosprendį arba nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje, kuriuose nutarta priteisti išlaidas advokato ar advokato padėjėjo išlaidoms atlyginti iš konkrečios valstybės ir savivaldybės institucijos, įstaigos ir kito subjekto, įsiteisėjęs nuosprendis arba nutarimas, vadovaujantis BPK ir ANK nuostatomis dėl nuosprendžio/nutarimo vykdymo, teismo bus išsiųstas nuosprendį/nutarimą privalančiai įvykdyti valstybės ir savivaldybės institucijai, įstaigai ir kitam subjektui, todėl reikalavimas kartu su prašymu pateikti įsiteisėjusio teismo sprendimo ar sprendimo, kuriuo nutraukta administracinio nusižengimo teiseną, kopiją yra perteklinis ir biurokratinis.

8. Aprašo 9 punktą numato, kad: „*Jeigu prašymas neatitinka nustatytų reikalavimų ar nepateikti Aprašo 6 punkte nurodyti dokumentai, ir reikalingos informacijos kompetentinga institucija negali savarankiškai gauti, ji ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo dienos praneša prašymą pateikusiam asmeniui apie būtinybę per nustatytą terminą, kuris turi būti ne trumpesnis kaip 20 darbo dienų, ištaisyti prašymo trūkumus arba pateikti papildomą informaciją ar dokumentus.*“

Teismo sprendimas (nuosprendis/nutarimas) turi būti vykdomas nedelsiant, todėl teisė kompetentingai institucijai net 20 darbo dienų nagrinėti prašymą ir tik tada pranešti, kad prašymas yra su trūkumais, neatitinka BPK ir ANK nuostatų dėl operatyvaus teismo sprendimo (nuosprendžio/nutarimo) vykdymo ir nepagrįstai užvilkina teismo sprendimo įvykdymą, tuo labiau, kad įstatymai nenumato nei palūkanų, nei delspinigių mokėjimo už uždelimą įvykdyti teismo sprendimą.

Jeigu visgi dėl teisiškai pagrįstų administracinių tikslų terminas turėtų būti nustatytas, tokios sąlygos turėtų būti įtvirtintos įstatymo lygmens teisės akte (BPK, ANK), kadangi įstatymas numato įsiteisėjusio teismo sprendimo privalomumo principą. Jeigu būtų nustatomas toks terminas, jis turi būti pagrįstai minimalus, atsižvelgiant į normą siekiamus tikslus.

9. Aprašo 11 punkte nurodyta, kad „*rašte, kuriuo atsisakoma atlyginti išlaidas, turi būti nurodoma*“, kas suponuoja išvadą, jog kompetentinga institucija galės atsisakyti atlyginti išlaidas parengdama raštišką atsakymą („rašta“), o ne priimdama sprendimą.

Atsižvelgiant į tai, kad kompetentinga institucija galės atsisakyti atlyginti išlaidas ar dalį jų, Apraše turėtų būti nustatyta, kad toks atsisakymas turi būti įformintas priimant sprendimą, kas užtikrins ne tik tokio sprendimo kokybišką turinį (pvz. aiškiai nurodomus atsisakymo motyvus), bet ir suteiks teisę asmeniui tokį sprendimą apskųsti.

Kritiškai vertinama institucijos teisė priimti administracinį sprendimą atsisakyti atlyginti teismo procesiniu sprendimu priteistas bylinėjimosi išlaidas. Toks reguliavimas suponuoja, jog institucija savo sprendimu gali pakeisti / sustabdyti / atšaukti teismo procesinio sprendimo vykdymą. Tuo atveju, jeigu būtų pasirinkta taikyti Aprašu nustatomą modelį, manytina, kad institucija turėtų įgaliojimus tik nustatyti prašymo trūkumus suteikiant galimybę pareiškėjui juos pašalinti.

10. Aprašo 12 punktą numato: „*Kompetentinga institucija, įvertinusi prašymą ir pateiktus dokumentus, ir nenustačiusi trūkumų, ne vėliau kaip per 30 darbo dienų priima sprendimą atlyginti išlaidas. Rašte, kuriuo informuojama apie išlaidų atlyginimą turi būti nurodyta:*“.

Teismo sprendimas (nuosprendis/nutarimas) turi būti vykdomas nedelsiant, todėl teisė kompetentingai institucijai net 30 darbo dienų nagrinėti prašymą po to, kai nenustatoma tokio prašymo trūkumų, atsižvelgiant į tai, kad tokio prašymo nagrinėjimas yra nesudėtingas, neatitinka BPK ir ANK nuostatų dėl operatyvaus teismo sprendimo (nuosprendžio/nutarimo) vykdymo ir nepagrįstai užvilkina teismo sprendimo įvykdymą, tuo labiau, kad įstatymai nenumato nei palūkanų, nei delspinigių mokėjimo už uždelimą įvykdyti teismo sprendimą. Atkreiptinas dėmesys, kad kompetentinga institucija pagal Aprašo projektą turi teisę 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo nagrinėti, ar prašymas atitinka Aprašo reikalavimus, ir tada dar 30 dienų nagrinėti patį prašymą, dėl ko sprendimas dėl teismo sprendimo (nuosprendžio/nutarimo) įvykdymo kompetentingoje institucijoje gali būti priimtas po 50 dienų, o pat lėšų sumokėjimas atliktas dar po 30 darbo dienų (Aprašo 15 punktą), kas reiškia, kad teismo sprendimo įvykdymas gali užtrukti 80 dienų.

Jeigu būtų pasirinktas Apraše nustatomas modelis, Aprašo punkte nurodoma, kad asmuo apie išlaidų atlyginimą informuojamas raštu, tačiau atsižvelgiant į tai, kad kompetentinga institucija galės atsisakyti atlyginti dalį išlaidų arba dalį priteistų išlaidų pervesti į antstolio sąskaitą, Apraše turėtų būti nustatyta, kad kompetentinga institucija turi priimti sprendimą dėl išlaidų atlyginimo, kas užtikrins ne tik tokio sprendimo kokybišką turinį (pvz. aiškiai nurodomus motyvus), bet ir suteiks teisę asmeniui tokį sprendimą apskųsti. Primintina aukščiau nurodyta pastaba dėl abejotinos institucijos kompetencijos priimti sprendimą atsisakyti atlyginti bylinėjimosi išlaidas, kurios yra priteistos pareiškėjui teismo procesinio sprendimo pagrindu.

11. Aprašo 13 punkte nurodyta: „Aprašo 11.4 papunktyje nurodytu atveju, **rašto**, kuriuo atsisakoma atlyginti išlaidas kopija taip pat siunčiama ir antstoliui.“

Atsižvelgiant į anksčiau nurodytus motyvus šis punktas turėtų būti pakeistas nustatant, kad antstoliui siunčiama sprendimo (ne rašto), kuriuo atsisakoma atlyginti išlaidas kopija.

12. Aprašo 14 punkte nurodyta: „**Raštas** dėl teismo procesinio sprendimo įvykdymo ir priteistų atstovavimo išlaidų atlyginimo taip pat siunčiamas prašymą pateikusio asmens atstovui, jei prašymą pateikęs asmuo įgaliojo kitą asmenį atstovauti savo interesams.“

Atsižvelgiant į anksčiau nurodytus motyvus šis punktas turėtų būti pakeistas nustatant, kad prašymą pateikusio asmens atstovui siunčiamas sprendimas (ne raštas) dėl teismo procesinio sprendimo įvykdymo.

13. Aprašo 15 punkte numatyta, kad: „Išlaidos sumokamos į prašyme nurodytą sąskaitą ne vėliau kaip per 30 darbo dienų nuo rašto dėl išlaidų atlyginimo išsiuntimo dienos.“

Teismo sprendimas (nuosprendis/nutarimas) turi būti vykdomas nedelsiant, todėl teisė kompetentingai institucijai išlaidas apmokėti ne iš karto, o per 30 darbo dienų yra nepateisinamai ilgas terminas, pažeidžiantis asmens, kuriam priteistas išlaidų atlyginimas turtinius interesus bei nepagrįstai išskiriantis valstybės institucijas iš kitų teismo sprendimus vykdančių subjektų, kuriems įstatymas nenumato teisės poįstatyminių teisės aktų nustatyta tvarka tam tikrą laiką nevykdyti teismo sprendimo.

Kompetentinga institucija pagal Aprašo projektą turi teisę 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo nagrinėti, ar prašymas atitinka Aprašo reikalavimus, tada dar 30 dienų nagrinėti patį prašymą ir po to lėšas išmokėti dar po 30 darbo dienų, kas reiškia, kad teismo sprendimo įvykdymas gali užtrukti 80 dienų, o toks nepagrįstai ilgas teismo sprendimo vykdymas neatitinka BPK ir ANK nuostatų dėl operatyvaus teismo sprendimo (nuosprendžio/nutarimo) vykdymo ir nepagrįstai užvilkina teismo sprendimo įvykdymą, tuo labiau, kad įstatymai nenumato nei palūkanų, nei delspinigių mokėjimo už uždelimą įvykdyti teismo sprendimą.

Šiame punkte numatyta, kad išlaidos sumokamos nuo rašto dėl išlaidų atlyginimo išsiuntimo dienos, tačiau atsižvelgiant į anksčiau nurodytus motyvus ši nuostata turėtų būti pakeista nustatant, kad išlaidos sumokamos ne nuo rašto, o nuo sprendimo dėl išlaidų atlyginimo priėmimo dienos.

Be to, šiame punkte nepagrįstai nustatoma, kad išlaidos sumokamos nuo rašto dėl išlaidų atlyginimo išsiuntimo dienos. Apraše nėra reglamentuota, per kiek dienų kompetentinga institucija turi išsiųsti asmeniui sprendimą, todėl sprendimo išsiuntimas gali būti užvilktas. Taip pat atsižvelgiant į tai, kad sprendimą turi įvykdyti pati ji priėmusi kompetentinga institucija, nesuprantama, kodėl sprendimo įvykdymo terminas siejamas su sprendimo išsiuntimu, o ne priėmimu. Aprašo 15 punktas turėtų būti pakeistas numatant, kad išlaidos sumokamos nuo sprendimo dėl išlaidų atlyginimo priėmimo dienos.

Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymo „Dėl rekomendacijų dėl baudžiamosiose ir administracinių nusižengimų bylose atlygintinų advokato ar advokato padėjėjo suteiktų paslaugų maksimalaus dydžio patvirtinimo“ projekto

1. Projekte nustatomos rekomendacijos tik dėl advokato, kuris baudžiamajoje byloje dalyvavo kaip asmens gynėjas, suteiktų teisinių paslaugų išlaidos atlyginamos, jeigu asmuo baudžiamajoje byloje išteisinamas, ir advokato, kuris administracinio nusižengimo byloje dalyvavo kaip asmens įgaliotas atstovas, suteiktų teisinių paslaugų išlaidos atlyginamos, jeigu administracinio nusižengimo teisea atstovaujamojo atžvilgiu nutraukta pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 591 straipsnio 1 punktą, tačiau nenumatytas prašymų dėl advokato ir advokato padėjėjo išlaidų atlyginimo nagrinėjimas kitais atvejais (pvz.: nutraukus administracinio teisės pažeidimo bylą ne teisme; nutraukus ikiteisminį tyrimą prokuroro nutarimu) arba kitais pagrindais, numatytais ANK 591 straipsnyje arba kitais pagrindais, numatytais, numatytais BPK 3 straipsnyje (pvz.: kai procesas nutraukiamas).

2. Rekomendacijų 3 punkte dalis nustatytų kriterijų yra neobjektyvūs ir gali sukelti proceso šalių, kurių naudai priimamas teismo procesinis sprendimas, teisių pažeidimus:

- Rekomendacijų 3.2. p. - bylos aplinkybės – negali būti laikomas kriterijumi, kadangi yra vertinamojo pobūdžio, neidentifikuojantys vertinimo mato;
- Rekomendacijų 3.9 p. - ginamojo ar atstovaujamojo elgesį proceso metu - yra vertinamojo pobūdžio, neidentifikuojantys vertinimo mato.

3. Rekomendacijų 4 punktas numato, kad advokato atvykimo teikti teises paslaugas į kitą vietovę išlaidos, taip pat gyvenamosios patalpos nuomos ir kelionės išlaidos atlyginamos tik kai advokatas vyksta ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro ar teismo iniciatyva, t.y. nenumatomas šių išlaidų atlyginimas

tais atvejais, kai advokatas atvyksta vykdydamas savo įsipareigojimus klientui be kurių jis negali tinkamai teikti teisinių paslaugų (pvz.: atvykimas susipažinti su byla).

4. Rekomendacijų 4 punktą numato, kad advokato atvykimo teikti teisines paslaugas į kitą vietovę išlaidos, taip pat gyvenamosios patalpos nuomos ir kelionės išlaidos atlyginamos tik kai teismo vietovėje nėra reikiamos specializacijos advokato, tačiau toks apribojimas be jokio teisinio pagrindo apriboja asmens teisę pasirinkti advokatą, kuriuo jis pasitiki arba kuris jam teikia nuolatines teisines paslaugas. Taip pat gali būti vertinamas, kaip sukeliantis kliūtis advokatui teikti paslaugas šalies teritorijoje.

5. Rekomendacijų 10 punktą, nustatantis už advokato suteiktas teisines paslaugas baudžiamosiose bylose rekomenduojamus maksimalius dydžius, yra keistinas, kadangi:

- Maksimalių atlyginamų išlaidų dydžių skirstymas pagal nusikaltimo sunkumo laipsnį yra diskriminacinis ir pažeidžia ginamojo teisę į jo patirtų atstovavimo išlaidų atlyginimą, kurias jis patyrė ne dėl savo kaltės. Advokato teikiamų paslaugų pobūdis, jų apimtis, sudėtingumas, teismo posėdžių ar procesinių veiksmų skaičius, paslaugų kaina nepriklauso nuo ginamajam inkriminuoto nusikaltimo pobūdžio ir sunkumo laipsnio. Atitinkamai, ginamasis patiria vienodo dydžio išlaidas už advokato paslaugas. Toks atlyginamų išlaidų dydis nėra pagrįstas objektyviais kriterijais, kurie suteiktų teisę nustatyti tokius ribojimus. Visgi, jeigu tokie ribojimai būtų nustatomi, vertintina, jog tai negalėtų būti atliekama poįstatyminio pobūdžio teisės aktais.
- Siekiamas nustatyti reguliavimas – koeficientų nustatymas proceso stadijoms (ikiteisminis tyrimas, bylos procesas pirmosios instancijos teisme ir kt.) yra neobjektyvus, neatsižvelgiama į faktines advokato darbo laiko sąnaudas, kurios, be kita ko, dažnu atveju priklauso ne nuo ginamojo valios ir pasirinkimo (teismo posėdžių skaičius ir trukmė, ikiteisminio tyrimo metu atliekamų procesinių veiksmų ir pan.) ir yra neatspindintis faktiškai ginamojo patirtų išlaidų proporcingumo su atlygintinų dydžių maksimaliais kriterijais.
- Siūlomi koeficientų dydžiai yra neproporcingai maži, neatspindi faktinių procesinių veiksmų ir/ar stadijų apimties, trukmės ir ginamojo patiriamų išlaidų už advokato darbą.
- Siūlomi koeficientų dydžiai yra mažesni už analogišku teisės aktu reguliuojamus koeficientus civilinėse bylose. Todėl ginamasis baudžiamajame procese, kurio naudai priimamas procesinis sprendimas atsiduria blogesnėje padėtyje palyginus su analogišku reglamentavimu civiliniame procese.
- Neproporcingai mažų koeficientų nustatymas, koeficientų taikymas neatsižvelgiant į faktinį atstovavimo apimtį ir teikiamų paslaugų pobūdį, jų kiekį, sąlygoja situaciją, kai nustatomu reglamentavimu įtvirtinamas iliuzinis ginamojo patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo mechanizmas, nors tokių išlaidų atlyginimą sąlygoja neteisėti ar netinkamai atlikti institucijų veiksmai ar sprendimai.
- Dėl Rekomendacijų 10.1.1–10.5 papunkčiuose nustatyto reglamentavimo ydingumo (įskaitant proceso stadijų įtraukimą), Rekomendacijų 10.6 p. tampa neįgyvendinamas, nes bet kokie advokato atliekami veiksmai patenka į vieną iš proceso stadijų.

6. Rekomendacijų 11 punktą numato, kad „Jeigu asmuo buvo įtariamas ar kaltinamas kelių nusikalstamų veikų padarymu, atlygintinų advokato suteiktų teisinių paslaugų maksimalus dydis apskaičiuojamas tik už pavojingiausią nusikalstamą veiką.“

Tiek atliekant ikiteisminį tyrimą, tiek baudžiamąją bylą nagrinėjant teisme, dažnai asmeniui pareiškiami įtarimai arba kaltinimai dėl kelių visiškai skirtingų nusikalstamų veikų padarymo, dėl ko asmuo turi gintis dėl kiekvieno įtarimo/kaltinimo atskirai, dėl ko ženkliai išauga teisinių paslaugų teikimo apimtis, todėl reglamentavimas, pagal kurį asmeniui atlygintinų advokato suteiktų teisinių paslaugų maksimalus dydis būtų apskaičiuojamas tik už pavojingiausią nusikalstamą veiką neatitinka teisingumo principo, nes nepriklausomai nuo veikos pavojingumo asmuo yra priverstas gintis nuo visų jam pareikštų įtarimų/kaltinimų.

7. Rekomendacijų 13 punktą nustatantis už advokato suteiktas teisines paslaugas administracinio nusižengimo bylose rekomenduojamus maksimalius dydžius, yra keistinas, kadangi:

- Neapima atsakomybės traukiamo asmens išlaidų atlyginimą už advokato atstovavimą administracinio nusižengimo procese ne teisme ir procesinių dokumentų rengimą, t.y. institucijai surašant protokolą, nagrinėjant administracinio nusižengimo bylą ir priimant nutarimą. Tokiu atveju iš viso nėra sukuriamas mechanizmas dėl advokato išlaidų atlyginimo

už ginčo nagrinėjimą pirminėje stadijoje (ne teisme), net jeigu asmuo tokį institucijos nutarimą apskundžia teismui ir teismas patenkina asmens skundą.

- Siekiamas nustatyti reguliavimas – koeficientų nustatymas proceso stadijoms (bylos procesas pirmosios instancijos teisme ir kt.) yra neobjektyvus, neatsižvelgiama į faktines advokato darbo laiko sąnaudas, kurios, be kita ko, dažnu atveju priklauso ne nuo atsakomybės traukiamo asmens valios ir pasirinkimo (teismo posėdžių skaičius ir trukmė ir kt.) ir yra neatspindintis faktiškai asmens patirtų išlaidų proporcingumo su atlygintinų dydžių maksimaliais kriterijais.
- Siūlomi koeficientų dydžiai yra neproporcingai maži, neatspindi faktinių procesinių veiksmų ir/ar stadijų apimties, trukmės ir asmens patiriamų išlaidų už advokato darbą. Siūlomas reglamentavimas nėra pagrįstas aukštesnės galios teisės aktais, kurie sudarytų teisiškai pagrįstą pagrindą (jeigu toksai galėtų būti nustatytas) nevertinti faktinio atstovavimo paslaugų kiekio (pvz. teismo posėdžių trukmės) ir su tuo patiriamų faktinių išlaidų, o išlaidų atlyginimą grįsti proceso stadijų „vienetais“.
- Siūlomi koeficientų dydžiai yra mažesni už analogišku teisės aktu reguliuojamus koeficientus civilinėse bylose. Todėl atsakomybės traukiamas asmuo administracinio nusižengimo procese, kurio naudai priimamas procesinis sprendimas atsiduria blogesnėje padėtyje palyginus su analogišku reglamentavimu civiliniame procese, nors pats procesas kyla ir atstovavimo išlaidų atlyginimo poreikis atsiranda dėl nepagrįstų institucijos (atsakomybę taikančio subjekto) veiksmų ar sprendimų.
- Neproporcingai mažų koeficientų nustatymas palyginus su suteikiamų paslaugų pobūdžiu ir jų sudėtingumu, koeficientų taikymas neatsižvelgiant į faktinį atstovavimo apimtį ir teikiamų paslaugų pobūdį, jų kiekį, sąlygoja situaciją, kai nustatomu reglamentavimu įtvirtinamas iliuzinis asmens patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo mechanizmas, nors tokių išlaidų atlyginimą sąlygoja neteisėti ar netinkamai atlikti institucijų veiksmai ar sprendimai.
- Dėl Rekomendacijų 13.1–13.6 papunkčiuose nustatyto reglamentavimo ydingumo (įskaitant proceso stadijų įtraukimą), Rekomendacijų 13.6 p. tampa neįgyvendinamas, nes bet kokie advokato atliekami veiksmai patenka į vieną iš proceso stadijų.